

El Peritaje Caligráfico en la actualidad - El Peritatge Cal·ligràfic en l'actualitat

Francisco Viñals Carrera – Mariluz Puente Balsells

Directores del Master en Grafoanálisis Europeo,
Formación de Peritos Calígrafos Judiciales y Grafoanalistas
Universitat Autònoma de Barcelona

El término de Pericia Caligráfica

El término de pericia caligráfica es antiguo pero forma parte del lenguaje propio de la cultura jurídica de nuestro país y nos hace recordar una larga historia de Revisores de Letras, profesores de Caligrafía que antiguamente eran los expertos conocedores e identificadores de las grafías, etc..., Por otro lado el término “Pericia” deriva de “Pericial” o “Peritación” no tanto de ser un experto en la “bella escritura”, sino de un experto en peritar. La justificación hace que todavía se mantenga, a pesar de que es cierto que Grafística seguramente sería un término más adecuado actualmente.

La denominación de Grafística instaurada por la Guardia Civil es muy correcta (es española e introducida por la influencia de las obras del Comisario Serrano), e incluso algún laboratorio de otros cuerpos que por error se nombraba “Grafoscopia” lo modificó oficialmente a Grafística, ya que Grafoscopia podría confundirse con la técnica de utilización del Grafoscopio de Locard y quedar el ámbito sensiblemente reducido e incluso desmerecida su función a pesar del intento de emular un término que suena más americano pero que en realidad algunos países de América lo adoptaron por desconocimiento de su verdadero origen.

A pesar de estos intentos de avanzar en las denominaciones, hay una carga cultural histórico-jurídica española que lleva tan adentro el nombre de -Pericia Caligráfica- que es la que siguen entendiendo los Juzgados y la propia nomenclatura procesal de los juristas, sin excluir que en alguna ocasión hablen también de “pericial grafológica”.

Como especialidades se podría concretar:

Grafística: Estudio identificativo de la escritura.

-Manuscrita (firmas y rúbricas, textos manuscritos, anónimos, pintadas, garabatos, grammas, rasgos o trazos). Se relaciona también con la especialidad de Grafopatología.

-Mecanográfica o Tipográfica (impresión/diseño gráfico). Aquí se fusionan la Grafística con la Documentoscopia.

Documentoscopia: Estudio de todo tipo de soporte.

-Documentos públicos y privados (estudio del soporte). Se vincula a la Grafística en la interrelación del soporte con lo impreso en él.

-Billetes de banco

-Material o Instrumental de oficina: Análisis de los aparatos y máquinas generadores de documentos escritos: máquinas de escribir (dedal, margarita...), fotocopiadoras, impresoras, ordenadores, sellos de goma.

-Marcas y Patentes: Examen de productos manufacturados (marcas y modelos) y sus características individuales e identificatorias en los procesos industriales de fabricación: Se une con la Grafística y también con la Grafopsicología (estudio psicológico de logos).

El terme de Pericia Cal·ligràfica

El terme de perícia cal·ligràfica és antic però forma part del llenguatge propi de la cultura jurídica del nostre país i ens fa recordar una llarga història de Revisors de Lletres, professors de Cal·ligrafia, que antigament eren els experts coneixedors i identificadors de les grafies, etc...

Per altra banda el terme “Perícia” deriva de “Pericial” o “Peritatge” no tant de ser un expert en la “bella escritura”, sinó d’un expert en peritar. La justificació fa que encara es mantingui, malgrat és cert que Grafística segurament seria un terme més adequat actualment.

La denominació de Grafística instaurada per la Guàrdia Civil és molt correcta (és espanyola i introduïda per la influència de les obres del Comissari Serrano), i fins i tot algun laboratori d’altres cossos que per error es nomenava “Grafoscòpia” ho va modificar oficialment a Grafística, ja que Grafoscòpia podria confondre’s amb la tècnica d’utilització del Grafoscopi de Locard i quedar l’àmbit sensiblement reduït i fins i tot desmerescuda la seva funció, tot i atrets alguns per l’intent d’emular un terme que sona més americana però que en realitat alguns països d’Amèrica ho van adoptar per desconeixement del seu veritable origen.

Així doncs, malgrat aquests intents d’avançar en les denominacions, hi ha una càrrega cultural històrica-jurídica espanyola que porta tan endins el nom de -Perícia Cal·ligràfica- que és la que segueixen entenen els Jutjats i la pròpia nomenclatura processal dels juristes, sense excloure que en alguna ocasió parlin també de “pericial grafològica”.

Com especialitats podríem concretar:

Grafística: Estudi identificatiu de l’escriptura.

-Manuscrita (signatures i rúbriques, textos manuscrits, anònims, pintades, gargots, grammas, trets o traços). Es relaciona també amb l’especialitat de Grafopatologia.

-Mecanogràfica o Tipogràfica (impresió/disseny gràfic). Aquí es fusionen la Grafística amb la Documentoscopia.

Documentoscopia: Estudi de tot tipus de suport.

-Documents públics i privats (estudi del suport). Es vincula a la Grafística en la interrelació del suport amb l’imprès en ell.

-Bitllets de banc

-Material o Instrumental d’oficina: Anàlisi dels aparells i màquines generadors de documents escrits: màquines d’escriure (didal, margarida...), fotocopiadores, impressores, ordinadors, segells de goma.

-Marques i Patents: Examen de productes manufacturats (marques i models) i les seves característiques individuals i identificatives en els processos industrials de fabricació: S’uneix amb la Grafística i també amb la Grafopsicologia (estudi psicològic de logos).

El actual profesional de la pericia caligráfica

En España, las nuevas generaciones de peritos calígrafos acostumbran a ser licenciados o graduados, principalmente: abogados, procuradores, psicólogos o criminólogos que además de su trabajo habitual ejercen esta especialidad de forma complementaria.

Hace unos años atrás algunos peritos pensábamos que el Estatuto de la Abogacía y también el de la Procuraduría de Tribunales limitaba las posibilidades de ejercer como peritos calígrafos a los abogados y procuradores, pero tanto la interpretación sugerida por los Colegios de Abogados como los propios Tribunales de Justicia han sido muy benefactoras para dichos profesionales no incluyéndoles en la incompatibilidad expresa sobre otros cargos judiciales como el de juez, fiscal o secretario de juzgado, a menos de que el perito actúe de abogado o procurador en el mismo caso en que está dictaminando y/o incurra en las causas de impugnación o de tacha de peritos (parentesco, relación profesional, interés, etc.).

Son pocos los casos de peritos calígrafos que ejerzan única y exclusivamente esta especialidad, como mínimo son peritos calígrafos y grafoanalistas, esto es, profesionales de varias especialidades de la Grafología.

Los peritos de la policía acostumbran a denominar peritos privados a los no policías, y en cierta medida tienen razón, ahora bien, los peritos designados directamente por el Juzgado en asuntos penales acostumbran a tener igual consideración ante el juez que los policiales, especialmente cuando sus honorarios van a cargo del departamento de justicia, dichos emolumentos son mínimos y tardan un tiempo considerable en percibirse, teniendo habitualmente que adelantar el perito los impuestos a cuenta por la factura emitida, lo cual es demostrativo de que no hay un interés crematístico que aparentemente pudiera influir en la imparcialidad del perito. Por otra parte, el perito que ha sido nombrado como tal en determinado procedimiento, una vez acepta y jura el cargo se convierte en perito judicial de aquel caso y a los efectos penales tiene la misma responsabilidad que un funcionario público, ahora bien, cuando termina el caso termina también su función como tal, por lo tanto será perito judicial mientras esté actuando como perito en un caso de un procedimiento donde hubiera aceptado y jurado el cargo.

Cada vez se va haciendo más patente la necesidad de que el Perito Calígrafo acredite una titulación solvente.

La Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil sigue contemplando la modalidad de peritos titulares como los que disponen de una titulación oficial y los no titulares. Si bien cabe también señalar que en algunos Tribunales y concretamente Audiencias Provinciales, se está exigiendo la especialidad universitaria o equivalente para formar parte de los listados para las designaciones judiciales.

L'actual professional de la perícia cal·ligràfica

A Espanya, les noves generacions de perits cal·lígrafs acostumen a ser llicenciats o graduats, principalment: advocats, procuradors, psicòlegs o criminòlegs que a més del seu treball habitual exerceixen aquesta especialitat de forma complementària.

Fa uns anys enrere alguns perits pensàvem que l'Estatut de l'Advocacia i també el dels Procuradors dels Tribunals limitava les possibilitats d'exercir com a perits cal·lígrafs als advocats i procuradors, però tant la interpretació suggerida pels Col·legis d'Advocats com els propis Tribunals de Justícia han estat molt benefactors per aquests professionals no incloent-los en la incompatibilitat expressa sobre altres càrrecs judicials com el de jutge, fiscal o secretari de jutjat, a menys, lògicament, que el perit actuï d'advocat o procurador en el mateix cas en què està dictaminant i/o incorri en les causes d'impugnació o de tacha de perits (parentiu, relació professional, interès, etc.).

Són pocs els casos de perits cal·lígrafs que exerceixin única i exclusivament aquesta especialitat, com a mínim són perits cal·lígrafs i grafoanalistes, això és, professionals de diverses especialitats de la Grafologia.

Els perits de la policia acostumen a denominar perits privats als no policies, i en certa manera tenen raó, ara bé, els perits designats directament pel Jutjat en assumptes penals acostumen a tenir igual consideració davant el jutge que els policiales, especialment quan els seus honoraris van a càrrec del departament de justícia, aquests emoluments són mínims i triguen un temps considerable a percebre's, tenint habitualment que avançar el perit els impostos a compte per la factura emesa, la qual cosa és demostratiu que no hi ha un interès crematístic que aparentment pogués influir en la imparcialitat del perit. D'altra banda, el perit que ha estat nomenat com a tal en determinat procediment, un cop accepta i jura el càrrec es converteix en perit judicial d'aquell cas i als efectes penals té la mateixa responsabilitat que un funcionari públic, ara bé, quan acaba el cas acaba també la seva funció com a tal, per tant serà perit judicial mentre estigui actuant com a perit en un cas d'un procediment on hagués acceptat i jurat el càrrec.

Cada vegada es fa més patent la necessitat que el perit Cal·lígraf acrediti una titulación solvente.

La Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjuiciament Civil (LEC) segueix contemplant la modalitat de perits titulars com els quals disposen d'una titulación oficial i els no titulars. Si bé, cal també indicar, que en alguns Tribunals i concretament Audiències Provincials, s'està exigint l'especialitat universitària o equivalent per formar part dels llistats per a les designacions judicials.

Tipos de casos en que interviene el perito calígrafo según el ámbito

El Perito Calígrafo en nuestro país cada vez está más solicitado en verificaciones de contratos, efectos bancarios y otros documentos mercantiles y laborales, incluso podríamos decir con cierta sorpresa que vuelven los testamentos ológrafos, no tal como los habíamos visto antiguamente sino en la modalidad de pequeñas notas, muchas “sospechosas” por producirse en extrañas circunstancias, y al propio tiempo introduciéndose también el perito de forma interdisciplinar con su intervención en asuntos de “patentes y marcas”, también en lo penal, para el análisis de escritos y documentos no sólo ante presuntas falsificaciones sino también en anonimografía, siendo por tanto imprescindible una sólida formación académica.

Seguidamente, y a modo de ilustración se presenta una breve síntesis de casos atendiendo al tipo de procedimiento:

Civil (Juzgados de Primera Instancia, Juzgados de Familia):

Juicio Verbal (por ejemplo.: dudas en grafismos relativos a reclamaciones hasta 500.000.-pts. aprox. 3000. Euros, desahucios)

Proceso Monitorio (p.e.: demostración de autoría de firmas o grafismos en reclamación por deuda exigible y documentada, hasta 5 millones de pesetas, aprox. 30.000 Euros)

Juicio Ordinario (p.e.: posible cuestionamiento de grafismos en reclamaciones desde 500.000.-pts. aprox. 3000. Euros, o de imposible cálculo, manuscritos en relación a competencia desleal, derecho al honor, la intimidación, la propia imagen).

Proceso de Ejecución (p.e.: cuestionamiento de firmas en póliza de contrato mercantil intervenida por Corredor de Comercio).

Juicio Cambiario (p.e.: Atribución o negación de firmas en letra de cambio o cheque)

Protocolización de Testamento Ológrafo (p.e.: verificación de que el manuscrito ha sido realizado por el finado causante).

Proceso matrimonial (p.e.: Dudas en la firma de convenio privado de separación. Análisis de notas. Peritaje Grafopsicológico ante la duda sobre posible perjuicio en el cuidado y educación de los hijos (Perito Grafopsicólogo).

Proceso sobre Capacidad de la Persona (p.e.: alteraciones grafoescriturales demostrativas de incapacidad -Pericia Caligráfica unida al Peritaje Grafopsicológico-).

Penal (Juzgados de Instrucción, Juzgados de lo Penal, Audiencia):

Juicio sobre faltas/sumario/juicio oral (p.e.: Presunta falsificación de firmas y/o documentos. Merece especial atención la falsificación de dinero (moneda, billete y tarjetas de crédito) donde los Juzgados acostumbran a recurrir directamente a los Laboratorios de Policía científica por sus conocimientos específicos e instrumental técnico de gran potencial.

En lo penal también es corriente el Dictamen Grafopsicológico sobre cartas o notas manuscritas de presuntos suicidas, así como en casos de desaparecidos.

Procedimiento sobre injurias y calumnias (p.e.: a través de anónimos).

Laboral (Juzgados de lo Social):

Despido (p.e.: Cuestionamiento de firmas en contrato, saldo y finiquito, documentos contables, etc.)

Tipus de casos on actua el Pèrit Cal·lígraf

El Perit Cal·lígraf al nostre país cada vegada està més sol·licitat en verificacions de contractes, efectes bancaris i altres documents mercantils i laborals, fins i tot podríem dir amb certa sorpresa que tornen els testaments hològrafs, no tal com els havíem vist antigament sinó en la modalitat de petites notes, moltes “sospitoses” per produir-se en estranyes circumstàncies, i al propi temps introduint-se també el perit de forma interdisciplinària amb la seva intervenció en assumptes de “patents i marques”, també en el penal, per a l'anàlisi d'escrits i documents no només davant presumpes falsificacions sinó també en l'anonimografia, sent per tant imprescindible una sòlida formació acadèmica.

Seguidament, i a manera d'il·lustració es presenta una breu síntesi de casos atenent al tipus de procediment:

Civil (Jutjats de Primera Instància, Jutjats de Família):

-Judici Verbal (per exemple.: dubtes en grafismes relatius a reclamacions fins a 500.000.-ptes. aprox. 3000. Euros, desnonaments)

-Procés Monitori (p.e.: demostració d'autoria de signatures o grafismes en reclamació per deute exigible i documentat, fins a 5 milions de pessetes, aprox. 30.000 Euros)

-Judici Ordinari (p.e.: possible qüestionament de grafismes en reclamacions des de 500.000.-ptes. aprox. 3000. Euros, o d'impossible càlcul, manuscrits en relació a competència deslleial, dret a l'honor, la intimitat, la pròpia imatge).

-Procés d'Execució (p.e.: qüestionament de signatures en pòlissa de contracte mercantil intervinguda per Corredor de Comerç).

-Judici Canviari (p.e.: Atribució o negació de signatures en lletra de canvi o xec)

-Protocolització de Testament Hològraf (p.e.: verificació que el manuscrit ha estat realitzat pel finat causant).

-Procés Matrimonial (p.e.: Dubtes en la signatura de conveni privat de separació. Anàlisi de notes. Peritatge Grafopsicològic davant el dubte sobre possible perjudici en la cura i educació dels fills (Perit Grafopsicòleg).

-Procés sobre Capacitat de la Persona (p.e.: alteracions grafoescriturals demostratives d'incapacitat -Perícia Cal·ligràfica unida al Peritatge Grafopsicològic-).

Penal (Jutjats d'Instrucció, Jutjats penals, Audiència):

-Judici sobre mancades/sumari/judici oral (p.i.: Presumpta falsificació de signatures i/o documents. Mereix especial atenció la falsificació de diners (moneda, bitllet i targetes de crèdit) on els Jutjats acostumen a recórrer directament als Laboratoris de Policia científica pels seus coneixements específics i instrumental tècnic de gran potencial.

En el penal també és corrent el Dictamen Grafopsicològic sobre cartes o notes manuscrites de presumpes suïcides, així com en casos de desapareguts.

Procediment sobre injúries i calúnnies (p.i.: a través d'anònims).

Laboral (Jutjats socials):

-Acomiadament (p.i.: Qüestionament de signatures en contracte, saldo i quitança, documents comptables, etc.)

La actual LEC incorpora la designación judicial de perito en asuntos civiles

Las partes pueden aportar periciales caligráficas con la demanda o contestación de la demanda, pero si no es así y específicamente para el denominado cotejo de letras art. 349.3 de la LEC pueden solicitar la designación de perito por parte del juzgado, de acuerdo o no con la otra parte, y es cuando se recurre a los listados que confecciona el Departamento de Justicia de cada Comunidad.

Desde que entró en vigor la actual LEC (Ley de Enjuiciamiento Civil) en los procedimientos de tipo civil, los decanatos de los juzgados requieren a los diversos Colegios oficiales los listados de los profesionales dispuestos a intervenir como peritos en procedimientos judiciales, como en el caso de peritos calígrafos no existen colegios oficiales, la solicitud se dirige a las asociaciones en el mes de enero de cada año, y, de todas las listas recibidas, está estipulado que se redacte finalmente un listado único; los Departamentos de Justicia de las Comunidades Autónomas colaboran en contactar con las asociaciones para facilitar a los decanatos los citados listados. El protocolo del Consejo General del Poder Judicial para garantizar la rapidez, transparencia, eficacia y menor coste posible para la Administración de Justicia, contempla que los colegios profesionales, los sindicatos o las asociaciones, además de remitir las listas oficiales, adjunten también en un anexo unos baremos de honorarios orientativos.

Así pues, cuando surge un asunto donde no se ha aportado ningún dictamen pericial caligráfico y por las circunstancias del caso se contempla la necesidad de la intervención de un perito calígrafo, el juzgado insta al decanato le facilite el nombre y datos del perito que por turno corresponda para actuar en dicho procedimiento (a partir de un sorteo que ejecuta el propio decanato, el nombre que aparece será el primero de la lista y le seguirán todos los demás en orden alfabético y en rueda). El perito no puede renunciar tan fácilmente como antes de la nueva LEC (Ley de Enjuiciamiento Civil) y deberá alegar justa causa para que el Juez le autorice a no ocuparse de dicho caso y solicitar al decanato el siguiente perito de la lista.

(Protocolo de actuación de los servicios comunes procesales para la asignación de peritos, para la remisión anual de las listas de profesionales, sorteo, etc.- Instrucción 5/2001, de 19 de diciembre de 2001 del Consejo General del Poder Judicial, sobre remisión anual a los órganos jurisdiccionales de listas de profesionales para su asignación como peritos (publicada en el Boletín Oficial del Estado, núm. 312, de 29 de diciembre de 2001)

Esta orden derivada de la LEC (Ley de Enjuiciamiento Civil) también se está adoptando en los Juzgados de lo Social (jurisdicción laboral) pero en los asuntos penales (juzgados de Instrucción y juzgados de lo Penal) todavía persiste en muchos casos el “perito de confianza”, aquel o aquellos nombres de peritos que por las circunstancias que sean ya conocen de hace tiempo o se efectúa el encargo a la Policía; la necesaria intervención de dos peritos que establece en los procesos importantes la Ley de Enjuiciamiento Criminal se solventa más rápidamente por el organigrama policial que a través de otro tipo de peritos, el único problema es la acumulación de asuntos que sufren dichos laboratorios de policía, causa principal del retraso de varios meses para la emisión de los dictámenes.

L'actual LEC incorpora la designació judicial de perit en assumptes civils

Les parts poden aportar pericials cal·ligràfiques amb la demanda o contestació de la demanda, però si no és així i específicament per al denominat “cotejo de letras” art. 349.3 de la LEC poden sol·licitar la designació de perit per part del jutjat, d'acord o no amb l'altra part, i és quan es recorre als llistats que confecciona el Departament de Justícia de cada Comunitat.

Des que va entrar en vigor l'actual Llei d'Enjudiciament Civil (LEC), en els procediments de tipus civil, els deganats dels jutjats requereixen als diversos Col·legis oficials els llistats dels professionals disposats a intervenir com a perits en procediments judicials, com en el cas de perits cal·lígrafs no existeixen col·legis oficials, la sol·licitud es dirigeix a les associacions en el mes de desembre de cada any, i, de totes les llistes rebudes, està estipulat que es redacti finalment un llistat únic per tal sigui efectiu en el mes de gener; els Departaments de Justícia de les Comunitats Autònomes col·laboren a contactar amb les associacions per facilitar als deganats els citats llistats. El protocol del Consell General del Poder Judicial per garantir la rapidesa, transparència, eficàcia i menor cost possible per a l'Administració de Justícia, contempla que els col·legis professionals, els sindicats o les associacions, a més de remetre les llistes oficials, adjuntin també en un annex uns barems d'honoraris orientatius.

Així doncs, quan sorgeix un assumpte on no s'ha aportat cap dictamen pericial cal·ligràfic i per les circumstàncies del cas es contempla la necessitat de la intervenció d'un perit cal·lígraf, el jutjat insta al deganat li faciliti el nom i dades del perit que per torn correspongui per actuar en aquest procediment (a partir d'un sorteig que executa el propi deganat, el nom que apareix serà el primer de la llista i li seguiran tots els altres en ordre alfabètic i en roda). El perit no pot renunciar tan fàcilment com abans de l'actual LEC i haurà d'al·legar justa causa perquè el Jutge li autoritzi a no ocupar-se d'aquest cas i sol·licitar al deganat el següent perit de la llista.

(Protocol d'actuació dels serveis comuns processals per a l'assignació de perits, per a la remissió anual de les llistes de professionals, sorteig, etc.- Instrucció 5/2001, de 19 de desembre de 2001 del Consell General del Poder Judicial, sobre remissió anual als òrgans jurisdiccionals de llistes de professionals per a la seva assignació com a perits (publicada en el Butlletí Oficial de l'Estat, núm. 312, de 29 de desembre de 2001)

Aquesta ordre derivada de la LEC (Llei d'Enjudiciament Civil) també s'està adoptant en els Jutjats socials (jurisdicció laboral) però en els assumptes penals (jutjats d'Instrucció i jutjats penals) encara persisteix en molts casos el “perit de confiança”, aquell o aquells noms de perits que per les circumstàncies que siguin ja coneixen de fa temps o s'efectua l'encàrrec a la Policía; la necessària intervenció de dos perits que estableix en els processos importants la Llei d'Enjudiciament Criminal se soluciona més ràpidament per l'organigrama policial que a través d'un altre tipus de perits, l'únic problema és l'acumulació d'assumptes que sofreixen aquests laboratoris de policia, causa principal del retard de diversos mesos per a l'emissió dels dictàmens.

Preguntas frecuentes que acostumbran a hacerse al Perito

Usted dice que es Perito, pero ¿lo puede acreditar?

Los estudios universitarios que usted acredita ¿los ha hecho on-line o de manera presencial?

¿Ha examinado usted los documentos originales o por fotocopia o fotografía?

¿Qué metodología e instrumental ha aplicado usted en este caso?

¿Puede explicar brevemente por qué llega usted a su conclusión?

¿Se ratifica usted en las conclusiones que ha puesto en su Dictamen o quiere hacer alguna enmienda o aclaración?

¿Qué tanto por ciento de probabilidades le daría usted a que la firma dudosa se corresponde al autor de las indubtades ?

¿Está totalmente seguro que la grafía dudosa corresponde al Sr. X o hay alguna posibilidad que por accidente de similitudes u otros factores pudiera ser una coincidencia en este caso?

Los Honorarios del Perito

Una de las novedades que aportó la LEC es la de que el perito designado judicialmente pueda solicitar la provisión de fondos por mediación del propio juzgado y si las partes no abonan en un plazo inmediato el importe, el perito nombrado tiene libertad para renunciar a la emisión del dictamen.

Adjuntamos una tabla de honorarios de mínimos orientativos en las intervenciones del perito calígrafo en España:

DICTAMEN PERICIAL CALIGRÁFICO (mínimo sin incidencias):
600 euros

INFORME PERICIAL SIMPLE ó BREVE (sin intervención judicial):
360 euros

ACTUACIÓN ANTE EL JUZGADO DEL PROPIO DOMICILIO:
180 euros

INCIDENCIA (nuevos elementos, otros extremos en el objeto del Dictamen, etc.): 100 euros

SELLO-CERTIFICACIÓN DE FIRMA POR IDENTIFICACIÓN DEL FIRMANTE: 60 euros

CONTROL DE VOTOS EXTERNOS EN COLEGIOS OFICIALES:
MÍNIMO APROXIMADO (media jornada) :
500 euros

MÁXIMO APROXIMADO (una jornada completa y/o gran volumen de votos): 1.800 euros

CONSULTA PROFESIONAL: 60 euros

SUPERVISIÓN: 60 euros

Preguntes freqüents que acostumen a fer-se al Perit

Vostè diu que és pèrit, però ho pot acreditar?

Els estudis universitaris que vostè acredita, els ha fet on-line o de manera presencial?

Ha examinat vostè els documents originals o per fotocòpia o fotografia?

Quina metodologia i instrumental ha aplicat vostè en aquest cas?

Pot explicar breument per què arriba vostè a la seva conclusió?

Es ratifica vostè en les conclusions que ha posat en el seu Dictamen o vol fer alguna esmena o aclariment?

Quin tant per cent de probabilitats li donaria vostè a que la signatura dubtosa es correspon a l'autor de les indubtades?

Està totalment segur que la grafia dubtosa correspon al Sr. X o hi ha alguna possibilitat que per accident de similituds o d'altres factors pogués ser una coincidència en aquest cas?

Els Honoraris del Perit

Una de les novetats que va aportar la LEC és la que el perit designat judicialment pugui sol·licitar la provisió de fons per mediació del propi jutjat i si les parts no abonen en un termini immediat l'import, el perit nomenat té llibertat per renunciar a l'emissió del dictamen.

Adjuntem una taula d'honoraris de mínims orientatius en les intervencions del perit cal·lígraf de l'Associació Professional de Pèrits Cal·lígrafs de Catalunya:

DICTAMEN PERICIAL CAL·LIGRÀFIC (mínim sense incidències):
600 euros

INFORME PERICIAL SIMPLE o BREU (sense intervenció judicial):
360 euros

ACTUACIÓ DAVANT EL JUTJAT DEL PROPI DOMICILI: 180 euros

INCIDÈNCIA (nous elements, altres extrems en l'objecte del Dictamen, etc.): 100 euros

SEGELL-CERTIFICACIÓ DE SIGNATURA PER IDENTIFICACIÓ DEL SIGNATARI: 60 euros

CONTROL DE VOTS EXTERNOS EN COL·LEGIS OFICIALS:
MÍNIM APROXIMAT (mitja jornada) : 500 euros
MÀXIM APROXIMAT (una jornada completa i/o gran volum de vots): 1.800 euros

CONSULTA PROFESSIONAL: 60 euros

SUPERVISIÓ: 60 euros

Confusión que se produce en ocasiones sobre el Perito Calígrafo respecto del Grafopsicólogo

Aunque el Instituto de Ciencias del Grafismo en su función de departamento de coordinación con la Escuela de Postgrado (Escuela de Doctorado y de Formación Continuada) intenta reunir las especialidades y materias interdisciplinarias del documento gráfico y aunque se considere -desde la perspectiva europea- la Grafología como ciencia base, en la especialidad de Pericia Caligráfica Judicial se utiliza la grafonomía y algunos aspectos de la grafopatología, pero no la interpretación psicológica del grafismo (cuyo campo queda delimitado a la otra especialidad de Peritaje Grafopsicológico).

La Pericia Caligráfica se sirve de la ciencia madre -la Grafología- en la taxonomía, en las descripciones grafonómicas siempre dirigidas a la identificación gráfica. Nosotros siempre insistimos: en pericia caligráfica buscamos -quien es el autor-, en peritaje grafopsicológico -cómo es el autor-. También es cierto que la mayoría de alumnos realizan ambas especialidades ya que adquieren la necesidad de enriquecerse y reciclarse con la visión más amplia de algunas materias interdisciplinarias como la fisiología en la escritura, las bases neuromotoras, la ya referida grafopatología, etc., pero saben perfectamente desvincular lo que es pericia caligráfica de lo que es grafopsicología.

Únicamente en algún caso muy específico, y siempre a petición del juez, se ha añadido algún dato grafopsicológico, p.ej.: en el caso del asesinato de la psicóloga Anna Permanyer donde se expuso que las firmas en el contrato de arras eran suyas, pero había elementos que demostraban alteración por presión y coacción: las firmas eran pues forzadas, y el Tribunal tras su plena convicción, condenó a Carme Badía y su cómplice, dando por probado el móvil del contrato de arras que no quería firmar la víctima y propietaria; con ratificación de la Sentencia por el Tribunal Supremo, resultando disposición de valor jurisprudencial para la profesión.

La metodología que utiliza el Perito Calígrafo para la comparación de grafismos

Para el estudio grafonómico es importante sobre todo para los que se están iniciando en esta especialidad, seguir escrupulosamente cada uno de los parámetros (hasta que se adquiera la facultad mental de hacer la síntesis de forma automática), previo análisis de los <<aspectos>> y <<subaspectos>> gráficos (ó géneros y especies en la Escuela clásica), valorar las dominantes (peculiaridades gráficas más fuertes o significativas) y las subdominantes (menos importantes), así como los gestos-tipo (particularismos o detalles intrínsecos) en cada aspecto o género.

Al realizar este proceso insistimos en que debe contemplarse la escritura no como un producto terminado, sino como algo en proceso, una onda que se está moviendo, pues el que escribe está plasmando pensamientos en movimiento, en el momento de escribir está en activo, avanzando, no está parado, en todo caso tendrá "lapsus" y estos también se apreciarán, pero en contraste con lo escrito

Confusió que es produeix en ocasions sobre el Perit Cal·lígraf respecte del Grafopsicòleg

Encara que l'Institut de Ciències del Grafisme en la seva funció de departament de coordinació amb l'Escola de Postgrau (Escola de Doctorat i de Formació Continuada) intenta reunir les especialitats i matèries interdisciplinàries del document gràfic i encara que es consideri -des de la perspectiva europea- la Grafologia com a ciència base, en l'especialitat de Perícia Cal·ligràfica Judicial s'utilitza la grafonomía i alguns aspectes de la grafopatología, però no la interpretació psicològica del grafisme (el camp del qual queda delimitat a l'altra especialitat de Peritatge Grafopsicològic o Grafoanàlisi Forense).

La Perícia Cal·ligràfica se serveix de la ciència mare -la Grafologia- en la taxonomia, en les descripcions grafonòmiques sempre dirigides a la identificació gràfica. Nosaltres sempre insistim: en perícia cal·ligràfica busquem -qui és l'autor-, en peritatge grafopsicològic -com és l'autor-. També és cert que la majoria d'alumnes realitzen ambdues especialitats ja que adquireixen la necessitat d'enriquir-se i reciclar-se amb la visió més àmplia d'algunes matèries interdisciplinàries com la fisiologia en l'escriptura, les bases neuromotors, la ja referida grafopatología, etc., però saben perfectament desvincular el que és perícia cal·ligràfica del que és grafopsicología.

Únicament en algun cas molt específic, i sempre a petició del jutge, s'ha afegit alguna dada grafopsicològica, per exemple en el cas de l'assassinat de la psicòloga Anna Permanyer on es va exposar que les firmes en el contracte d'arres eren seves, però hi havia elements que demostraven alteració per pressió i coacció: les firmes eren doncs forçades, i el Tribunal amb plena convicció, va condemnar a la Carme Badía i el seu còmplice, donant per provat el mòbil del contracte d'arres que no volia firmar la víctima i propietària; amb ratificació de la Sentència pel Tribunal Suprem, resultant disposició de valor jurisprudència per a la professió.

La metodologia que fa servir el Perit Cal·lígraf per la comparació de grafismes:

Per a l'estudi grafonòmic és important sobretot pels qui s'estan iniciant en aquesta especialitat, seguir escrupolosament cadascun dels paràmetres (fins que s'adquireixi la facultat mental de fer la síntesi de forma automàtica), prèvia anàlisi dels aspectes i subaspectes gràfics (o gèneres i espècies a l'Escola clàssica), valorar les dominants (peculiaritats gràfiques més fortes o significatives) i les subdominants (menys importants), així com els gestos-tipus (particularismes o detalls intrínsecs) en cada aspecte o gènere.

En realitzar aquest procés insistim que ha de contemplar-se l'escriptura no com un producte acabat, sinó com un procés, una ona que s'està movent, doncs el que escriu està plasmant pensaments en moviment, en el moment d'escriure està en actiu, avançant, no està parat, en tot cas tindrà "lapsus" i aquests també s'apreciaran, però en contrast amb l'escrit

Cuando se han visto y clasificado ya muchas letras, el perito con base grafológica, ya no necesita seguir cada uno de los aspectos y subaspectos gráficos (orden, dimensión, presión, forma, velocidad, orientación, continuidad) sino que los tiene ya asumidos en el subconsciente y es capaz de realizar una síntesis rápida entresacando las dominantes (las características más destacadas de cada aspecto o género), subdominantes (características de complemento) y los Gestos-tipo o personalismos y detalles intrínsecos (determinados inicios o finales, configuración especial de algunas letras, hampas, jambas, barras de “t”, cifras, grammas o rasgos accesorios) y especialmente lo que es incapaz de captar una máquina como es la movilidad, la especial forma de moverse, el ritmo espontáneo e incluso los peritos más receptivos y experimentados pueden llegar a apreciar algo mucho más artístico como es la armonía a modo de logrado equilibrio de fuerzas contrarias en la movilidad global, pero se precisa una cualitativa especialización en las técnicas grafológicas y experiencia en trabajar sobre muchas muestras manuscritas de casos reales, no en simulaciones.

El perito que en una primera impresión ha captado lo más destacado de los escritos indubitados o auténticos (podríamos decir lo que más se separa de cada módulo o lo que más se diferencia del modelo escolar), comprueba y verifica que, efectivamente no se trata de casualidades o engaños ópticos, analiza la fluidez, las características de la presión (sobre todo comprobar si existen pequeñas irregularidades repetitivas de tensión o calibre), las dimensiones, proporciones y distancias (constantes de fluctuación), la ejecución formal con especial atención en el coligamento (cómo se producen los enlaces según cada letra), la orientación dextrógira o sinistrógira (aunque dentro de la orientación no puede hacerse mucho caso de la inclinación salvo cuando es exagerada en las oscilaciones “contorta”, algo parecido puede ocurrir con la dirección lineal), también es importante la abreacción (verificación de las constantes en puntos de apertura y cierre de los óvalos), y muy especialmente la frecuencia de repeticiones en los detalles de cada letra o gramma y signos accesorios (la repetición constante de detalles personales constituyen auténticos elementos cualitativos de identificación).

El perito grafólogo sabe también que hay circunstancias modificativas de la grafía como son: el exceso de frío, de cansancio, el miedo o la presión por un temor inminente, la falta de visión, el soporte y el útil para la inscripción, la toxicidad, la enfermedad, etc., y, ello podría hacer que por ejemplo en un cotejo entre la escritura dubitada (cuestionada o dudosa) y la indubitada (la que se tiene por indudable sobre su autoría), existieran diferencias notables en algunos parámetros genéricos como podrían ser: una reducción de tamaño, un apretujamiento entre letras, una caída o descenso de la línea horizontal, etc., si bien el buen perito sabría entresacar lo más cualitativo o trascendente de la grafía, logrando una seguridad en la personalización de la misma. Esta es una de las razones por las que la grafología se constituye en ciencia madre de la pericia caligráfica, pues el perito debe tener también unos conocimientos mínimos sobre grafología fisiológica, grafopatología, grafología evolutiva, grafopsicología e incluso sobre grafología emocional.

Quan s'han vist i classificat ja moltes lletres, el perit amb base grafològica, ja no necessita seguir cadascun dels aspectes i subaspectes gràfics (ordre, dimensió, pressió, forma, velocitat, orientació, continuïtat) sinó que els té ja assumits en el subconscient i és capaç de realitzar una síntesi ràpida seleccionant les dominants (les característiques més destacades de cada aspecte o gènere), subdominants (característiques de complement) i els Gestos-tipus o personalismes i detalls intrínsecs (determinats inicis o finals, configuració especial d'algunes lletres, hampas, brancals, barres de “t”, xifres, grammas o trets accessoris) i especialment el que és incapaç de captar una màquina, com és la mobilitat, l'especial forma de moure's, el ritme espontani i fins i tot els perits més receptius i experimentats poden arribar a apreciar alguna cosa molt més artística com és l'harmonia a manera d'assolit equilibri de forces contràries en la mobilitat global, però cal una important especialització en les tècniques grafològiques a més d'experiència en treballar sobre molts textos manuscrits de casos reals, no en simulacions.

El perit que en una primera impressió ha captat el més destacat dels escrits indubtables o autèntics (podríem dir el que més se separa de cada mòdul o el que més es diferencia del model escolar), comprova i verifica que, efectivament no es tracta de casualitats o enganys òptics, analitza la fluïdesa, les característiques de la pressió (sobretot comprovar si existeixen petites irregularitats repetitives de tensió o calibre), les dimensions, proporcions i distàncies (constants de fluctuació), l'execució formal amb especial atenció en el lligam (com es produeixen els enllaços, segons cada lletra), l'orientació dextrogira o sinistrogira (encara que dins de l'orientació no pot fer-se molt cas de la inclinació, excepte quan és exagerada en les oscil·lacions “contorta”, alguna cosa semblant pot ocórrer amb la direcció lineal), també és important l'abreacció (verificació de les constants en punts d'obertura i tancament dels ovals), i molt especialment la freqüència de repeticions en els detalls de cada lletra o gramma i signes accessoris (la repetició constant de detalls personals constitueixen autèntics elements qualitatius d'identificació).

El perit grafòleg sap també que hi ha circumstàncies modificatives de la grafia com són: l'excés de fred, de cansament, la por o la pressió per un temor imminent, la falta de visió, el suport i l'útil per a la inscripció, la toxicitat, la malaltia, etc., i, això podria fer que per exemple en una comparativa entre l'escriptura dubtosa o qüestionada i la indubtable (la que es té per certa sobre la seva autoria), existissin diferències notables en alguns paràmetres genèrics com podrien ser: una reducció de grandària, una contracció entre lletres, una caiguda o descens de la línia horitzontal, etc., si bé el bon perit sabria seleccionar el més qualitatiu o transcendent de la grafia, aconseguint una seguretat en la personalització de la mateixa. Aquesta és una de les raons per les quals la grafologia es constitueix en ciència mare de la perícia caligráfica, doncs el perit ha de tenir també uns coneixements mínims sobre grafologia fisiològica, grafopatologia, grafologia evolutiva, grafopsicologia i fins i tot sobre grafologia emocional.

Casos de falsificacions més freqüents als que s'enfronta el Pèrit Cal·lígraf

Entrando en el análisis práctico de las falsificaciones, es habitual encontrarnos por ejemplo con el típico caso de la firma dubitada (cuestionada) que superpuesta por transparencia a la indubitada (la que no se duda su autoría), prácticamente coinciden y además de este reflejo tan sospechoso, vemos que los trazos se caracterizan por una presión de calibre prácticamente indiferenciado (los perfiles son del mismo grosor que los plenos), no existe firmeza sino que los trazos están realizados de forma insegura, con múltiples y minúsculos temblores que contribuyen a reflejar la lentitud forzada, que al final de cada trazo aparecen rasgos de la parada del bolígrafo o útil inscriptor (calibre entintado, punto, surco ...), que, en vez de conexión directa existe “colage” o en caso de yuxtaposición, que no pudiera establecerse un coligamiento imaginario entre el final y un principio adecuado al recorrido habitual de su coligamiento, sino que constituyen las letras formas “estacionadas” sin una disposición global coherente (las letras no se tienen en cuenta entre sí o como parte de un conjunto). Todo ello se hace más evidente cuanto más dinámica sea la grafía que intenta calcarse, a ello también contribuye la falta de habitualismo y el pulso del falsificador.

Es muy importante que el perito sepa captar lo que es reflejo de una ralentización del movimiento, la refrenada consciente para pensar el próximo movimiento, de lo que es una alteración o un temblor de tipo patológico. A veces se complica el dictamen ante escritos de personas muy mayores o con problemas de parkinson u otras enfermedades degenerativas, pero los conocimientos grafológicos han contribuido a poder diferenciar claramente entre dicha ralentización que supone el paso inseguro y retenido del bolígrafo, con los temblores a modo de “sacudidas” derivados de la patología.

Así pues, en los casos de falsificación por calco o al trasluz, es fácil descubrir la falsificación, pero, como más se ciña la copia al original, al no aparecer elementos diferenciadores, más difícil será descubrir quién es el autor de la falsificación. En dichos casos (calco y trasluz) dificultaría el dictamen del perito el hecho de que dicho calcado se hubiera realizado sobre un original que no apareciera, que el original a cotejar fuera de una persona con escritura lenta, torpe o muy poco evolucionada e incluso en el caso de escrituras yuxtapuestas con un total predominio de la forma sobre el movimiento; asimismo que la dubitada se hubiera realizado con rotulador y no aparecieran rasgos del dibujo o marca precedente.

En cambio, en las falsificaciones en las que el falsificador reproduce la firma por copia memorizada, el entrenamiento reiterado puede hacer que se consiga una similitud suficiente apoyada sobre todo al llevar incorporada la velocidad, que le da la espontaneidad y por lo tanto la mayor apariencia de autenticidad, pero también es cierto que en su análisis detenido es donde más detalles podemos encontrar de la propia escritura del falsificador, por lo tanto puede según el caso llegar a identificarle.

El falsificador debe ejercer sobre si mismo un constante esfuerzo para modificar su expresión gráfica natural, por ello y como confirmación de las leyes y principios promulgados por los grafólogos clásicos, es patente la progresiva aparición de gestos personales a mayor dinamismo, ahora bien, no podemos infravalorar al enemigo, existen actualmente verdaderos artistas de la falsificación, normalmente dentro de importantes organizaciones delictivas.

Casos de falsificacions més freqüents als que s'enfronta el Pèrit Cal·lígraf:

Entrant en l'anàlisi pràctica de les falsificacions, és habitual trobar-nos per exemple amb el típic cas de la signatura dubtosa (qüestionada) que superposada per transparència a la indubtable (la que no es dubta la seva autoria), pràcticament coincideixen i a més d'aquest reflex tan sospitos, veiem que els traços es caracteritzen per una pressió de calibre pràcticament indiferenciat (els perfils són del mateix grosor que els plens), no existeix fermesa sinó que els traços estan realitzats de forma insegura, amb múltiples i minúsculs tremolors que contribueixen a reflectir la lentitud forçada, que al final de cada traç apareixen trets de la parada del bolígraf o útil inscriptor (calibre entintat, punt de parada, reenganxament), que, en comptes de connexió directa existeix “collage” o en cas de juxtaposició, que no pogués establir-se una connexió imaginària entre el final i un principi adequat al recorregut habitual del seu lligam o punts de connexió, sinó que constitueixen les lletres formes “estàtiques” sense una disposició global coherent (les lletres no es tenen en compte entre si o com a part d'un conjunt). Tot això es fa més evident com més dinàmica sigui la grafia que intenta calcar-se, a això també contribueix la falta de habitualisme i el pols del falsificador.

És molt important que el perit sàpiga captar el que és reflex d'una ralentització del moviment, la refrenada conscient per pensar el proper moviment, del que és una alteració o un tremolor de tipus patològic. De vegades es complica el dictamen davant escrits de persones molt grans o amb problemes de parkinson o altres malalties degeneratives, però els coneixements grafològics han contribuït a poder diferenciar clarament entre aquesta ralentització que suposa el pas insegur i retingut del bolígraf, amb els tremolors a manera de “sacsejades” derivats de la patologia.

Així doncs, en els casos de falsificació per calc o de transparència, és fàcil descobrir la falsificació, però, com a més se ceneixi la còpia a l'original, al no aparèixer elements diferenciadors, més difícil serà descobrir qui és l'autor de la falsificació. En aquests casos (calc i transparència) dificultaria el dictamen del perit el fet que dit calcat s'hagués realitzat sobre un original que no aparegués, que l'original a calcar fora d'una persona amb escriptura lenta, maldestra o molt poc evolucionada i fins i tot en el cas d'escriptures deslligades amb un total predomini de la forma sobre el moviment; així mateix que la dubtosa s'hagués realitzat amb retolador i no apareguessin trets del dibuix o marca precedent.

En canvi, en les falsificacions en les quals el falsificador reproduceix la signatura per còpia memoritzada, l'entrenament reiterat pot fer que s'aconsegueixi una similitud suficient recolzada sobretot en portar incorporada la velocitat, que li dóna l'espontaneïtat i per tant la major aparença d'autenticitat, però també és cert que en la seva anàlisi detinguda és on més detalls podem trobar de la pròpia escriptura del falsificador, per tant, pugues segons el cas, arribar a identificar-li.

El falsificador ha d'exercir sobre si mateix un constant esforç per modificar la seva expressió gràfica natural, per això i com a confirmació de les lleis i principis promulgats pels grafòlegs clàssics, és palès la progressiva aparició de gestos personals a major dinamisme, ara bé, no podem infravalorar a l'enemic, existeixen actualment veritables artistes de la falsificació, normalment dins d'importantes organitzacions delictives.

El Dictámen Pericial Caligráfico

El Dictamen de acuerdo con el derecho procesal es el informe basado en una metodología científico-técnica con expresión del objeto del mismo, descripción de lo examinado y del análisis propiamente dicho, y dónde se manifiesta una o varias conclusiones, emitido por un experto cualificado en la materia, y con condiciones para poder ratificar el mismo ante Tribunal o Juzgado oportuno (uno de los primeros requerimientos que se le hacen al perito por parte de los abogados o por el Tribunal es que acredite su titulación universitaria como Perito Calígrafo Judicial).

Seguidamente vamos a exponer las partes esenciales que deben concurrir en la elaboración de un dictamen pericial caligráfico son las siguientes:

-Encabezamiento (presentación)

Al principio del informe debe identificarse el Perito, dejar claro quien realiza el dictamen, nombre y apellidos, número del DNI, y las acreditaciones que puedan ayudar a dar mayor garantía sobre el trabajo presentado. Debe tenerse en cuenta que la Ley Procesal otorga mayor importancia a los Peritos titulados, por encima de los no titulados, por ello la posesión del título de Pericia Caligráfica Judicial por la Universidad es un atributo que puede decantar la consideración en caso de polémica entre Peritos. También deberá indicarse el domicilio profesional (donde se podrá recibir las posteriores comunicaciones oficiales).

-Destinatario y objeto del Dictamen

Se dirá quién ha solicitado el dictamen y la cuestión sobre la que se dictamina.

-Descripción de Grafismos / Documentos

Debe figurar claramente sobre qué material gráfico se ha trabajado, señalando la grafía o documentación dubitada (grafismos cuestionados o dudosos) y la indubitada (de la que no se tiene duda sobre su autenticidad: los que aparecen en documentos oficiales, notariales, estampados, a la presencia judicial o reconocidos por la parte a la que pudiera afectar). En el caso de no poder asegurar los indubitados deberá hacerse constar que los grafismos señalados como indubitados son los que " se han facilitado a este Perito como de D....." quedando en dicho caso condicionados a un posterior cotejo con cuerpo de escritura a la presencia judicial en caso de ser negados.

-Metodología e instrumental utilizados

Como todo trabajo científico es necesario exponer el sistema o método usado para el estudio, así como los medios técnicos auxiliares de los que se ha servido el Perito (al igual que las acreditaciones, concede una mayor garantía sobre la cualificación del profesional. En este apartado podemos exponer los aparatos de medición como son las reglas para el cálculo de las dimensiones, transportador angular, grafómetros, lupas de aumento, y microscopio si es precisa una profundización sobre el propio documento.

-Análisis comparativo

Explicación de las características gráficas coincidentes o divergentes. Puede seguirse, por ejemplo la clasificación del sistema grafoanalítico: Orden, Dimensión, Presión, Forma, Velocidad, Orientación en la dirección de las líneas, en la inclinación de las letras, Cohesión, Continuidad, y Gestos-Tipo. La claridad con la que se exponga dicho apartado puede resultar definitiva para la apreciación del Juzgador.

-Resultados y Conclusión

El apartado de resultados viene a ser como un pequeño resumen que hacen algunos Peritos sobre las principales apreciaciones del análisis ahora bien antes de entrar en la conclusión definitiva es necesario hacer constar que el Perito emite el informe "según su leal y saber entender" (por ejemplo, : "Por lo que a la vista de lo examinado, el Perito informante **según su leal saber y entender**, (y.... referencia al art. 335.2 LEC) eleva a S.Sª, la siguiente, CONCLUSIÓN:.....). La Conclusión debe ser breve y lo más clara posible (por ejemplo: "Que el Grafismo dubitado se corresponde con los Indubitados de D....., por lo que debe atribuirse al mismo la autoría de la citada firma cuestionada

En el Dictamen, como seguidamente exponemos es necesario incluir el Contenido del art. 335.2 de la LEC

El Dictamen Pericial Caligráfico

El Dictamen d'acord amb el dret processal és l'informe basat en una metodologia científica-tècnica amb expressió de l'objecte del mateix, descripció de l'examinat i de l'anàlisi pròpiament dita, i on es manifesta una o diverses conclusions, emès per un expert qualificat en la matèria, i amb condicions per poder ratificar el mateix davant Tribunal o Jutjat oportú (un dels primers requeriments que se li fan al perit per part dels advocats o pel Tribunal és que acrediti la seva titulació universitària com a Perit Calígraf Judicial).

Les parts essencials que han de concórrer en l'elaboració d'un dictamen pericial caligráfico són les següents:

-Encapçalament (presentació)

Al principi de l'informe ha d'identificar-se el Perit, deixar clar qui realitza el dictamen, nom i cognoms, nombre del DNI, i les acreditacions que puguin ajudar a donar major garantia sobre el treball presentat. Ha de tenir-se en compte que la Llei Processal atorga major importància als Perits titulats, per sobre dels no titulats, per això la possessió del títol de Perícia Caligráfica Judicial per la Universitat és un atribut que pot decantar la consideració en cas de polèmica entre Perits. També haurà d'indicar-se el domicili professional (on es podrà rebre les posteriors comunicacions oficials).

-Destinatari i objecte del Dictamen

Es dirà qui ha sol·licitat el dictamen i la qüestió sobre la qual es dictamina.

-Descripció de Grafismos / Documents

Ha de figurar clarament sobre quin material gràfic s'ha treballat, assenyalant la grafia o documentació dubtosa (grafismos qüestionats) i la indubtable (de la qual no es té dubte sobre la seva autenticitat: els que apareixen en documents oficials, notariales, estampats, a la presència judicial o reconeguts per la part a la qual pogués afectar). En el cas de no poder assegurar els indubtables haurà de fer-se constar que els grafismos assenyalats com a indubtables són els que " s'han facilitat a aquest Perit com de D....." quedant en aquest cas condicionats a una posterior verificació o comparativa amb cos d'escritura a la presència judicial en cas de ser negats.

-Metodologia i instrumental utilitzats

Com tot treball científic és necessari exposar el sistema o mètode usat per a l'estudi, així com els mitjans tècnics auxiliars dels quals s'ha servit el Perit (igual que les acreditacions, concedeix una major garantia sobre la qualificació del professional. En aquest apartat podem exposar els aparells de mesurament com són les regles per al càlcul de les dimensions, transportador angular, grafòmetres, lupes d'augment, i microscopi si és precisa un aprofundiment sobre el propi document.

-Anàlisi comparativa

Explicació de les característiques gràfiques coincidents o divergents. Pot seguir-se, per exemple la classificació del sistema grafoanalític: Ordre, Dimensió, Pressió, Forma, Velocitat, Orientació en l'adreça de les línies, en la inclinació de les lletres, Cohesió, Continuitat, i Gestos-Tipus. La claredat amb la qual s'exposi aquest apartat pot resultar definitiva per a l'apreciació del Jutge.

-Resultats i Conclusió

L'apartat de resultats ve a ser com un petit resum que fan alguns Perits sobre les principals apreciacions de l'anàlisi ara bé abans d'entrar en la conclusió definitiva és necessari fer constar que el Perit emet l'informe "segons el seu lleial i saber entendre" (per exemple, : "Pel que a la vista de l'examinat, el Perit informant **segons el seu lleial saber i entendre**, (i referència a l'art. 335.2 LEC), eleva a S.Sª, la següent, CONCLUSIÓ:.....). La Conclusió ha de ser breu i el més clara possible (per exemple: "Que el Grafisme dubtós o qüestionat es correspon amb els indubtables de D....., per la qual cosa ha d'atribuir-se al mateix l'autoria de la citada signatura qüestionada.

En el Dictàmen, com seguidament comentarem, en l'informe cal fer esmena del contingut de l'article 332 punt 2 de la LEC.

Debate sobre la polémica de la obligatoriedad o no de manifestar el contenido del artículo 335.2 de la LEC en el Dictamen

La polémica y confusión que se respira sobre el formalismo a que se refiere el Art. 335-2 de la LEC hace necesario una clarificación que no por ello anula la recomendación de citar la manifestación en los dictámenes (para asegurarse la admisión en plena categoría de prueba pericial ante algunos juzgados), pero sí constata la proteiforme interpretatividad de este punto por parte de la judicatura.

Artículo 335. Objeto y finalidad del dictamen de peritos. Juramento o promesa de actuar con objetividad.

1. Cuando sean necesarios conocimientos científicos, artísticos, técnicos o prácticos para valorar hechos o circunstancias relevantes en el asunto o adquirir certeza sobre ellos, las partes podrán aportar al proceso el dictamen de peritos que posean los conocimientos correspondientes o solicitar, en los casos previstos en esta ley, que se emita dictamen por perito designado por el tribunal.

2. Al emitir el dictamen, todo perito deberá manifestar, bajo juramento o promesa de decir verdad, que ha actuado y, en su caso, actuará con la mayor objetividad posible, tomando en consideración tanto lo que pueda favorecer como lo que sea susceptible de causar perjuicio a cualquiera de las partes, y que conoce las sanciones penales en las que podría incurrir si incumpliere su deber como perito

Hay algunos jueces que da la impresión que lo consideran necesario, otros no; suponemos que depende de si ha habido oportunidad de informar al perito o bien de que se haga constar en la aceptación o en la comparecencia. De hecho cuando en el artículo se dice: "o actuará" supone más una intención que el resultado del dictamen (¿no sería una sustitución de la diligencia de aceptación y juramento?, o bien cuando dice "ha actuado". La obligatoriedad de que el perito tenga que manifestar dicho conocimiento es evidente, pero, ¿no es más una función del Juzgado de hacerle manifestar dicha obligatoriedad en el Acta o en la comparecencia, vista o ratificación?.

En este sentido de considerar que la obligación la tiene el Juzgado en asegurarse que el perito esté al corriente de su responsabilidad podríamos también interpretarla al analizar el punto 3 del artículo 340 cuando se refiere al dictamen encomendado una institución y cuyas personas encargadas del mismo se les exigirá el "juramento o promesa previsto en el apartado segundo del artículo 335". Ciertamente, lo que se exige al perito, ya sea de parte o de designación judicial es dicho juramento o promesa –como siempre se ha exigido a todos los peritos en la Ley Rituaria- y en este punto el legislador nos da nuevamente la pista: es el Juzgado quien debe velar por este cumplimiento, ya sea en la aceptación y juramento del cargo, ya sea en la comparecencia, ya sea en el momento de ratificación, vista oral, etc.

El perito en general, no hace falta que estemos hablando únicamente del Perito Calígrafo, no tiene porque ser jurista (los peritos que acreditan al principio del dictamen que son juristas – se da por entendido que conocer perfectamente estos detalles jurídicos- pero hay una gran mayoría que no proceden del mundo del derecho, incluso de profesiones muy alejadas de ese ámbito, pero no por ello deben ser excluidos como peritos, pues perito es esencialmente un experto o científico que concluye argumentando y opinando sobre una materia de acuerdo con su leal saber y entender. Es el Juzgado quien tiene que preocuparse de que el perito acepte y jure o prometa el cargo en debidas garantías y conocimiento de responsabilidades.

Debat sobre la polèmica de la obligatorietat o no de manifestar el contingut de l'article 335.2 de la LEC en el Dictamen

La polèmica i confusió que es respira sobre el formalisme en relació al fet que es refereix l'Art. 335-2 de la LEC fa necessari una clarificació que no per això anul·la la recomanació de citar la manifestació en els dictàmens (per assegurar-se l'admissió en plena categoria de prova pericial davant alguns jutjats), però sí constata la variada i en ocasions controvertida interpretatividad d'aquest punt per part de la judicatura.

Article 335. Objecte i finalitat del dictamen de perits. Jurament o promesa d'actuar amb objectivitat.

1. Quan siguin necessaris coneixements científics, artístics, tècnics o pràctics per valorar fets o circumstàncies rellevants en l'assumpte o adquirir certesa sobre ells, les parts podran aportar al procés el dictamen de perits que posseixin els coneixements corresponents o sol·licitar, en els casos previstos en aquesta llei, que s'emeti dictamen per perit designat pel tribunal.

2. En emetre el dictamen, tot perit haurà de manifestar, sota jurament o promesa de dir veritat, que ha actuat i, si escau, actuarà amb la major objectivitat possible, prenent en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en les quals podria incórrer si incomplís el seu deure com a perit.

Hi ha alguns jutges que fa l'efecte que ho consideren necessari, uns altres no; suposem que depèn de si hi ha hagut oportunitat d'informar al perit o bé que es faci constar en l'acceptació o en la compareixença. De fet quan en l'article es diu: "o actuarà" suposa més una intenció que el resultat del dictamen (no seria una substitució de la diligència d'acceptació i jurament?, o bé quan diu "ha actuat". La obligatorietat que el perit hagi de manifestar aquest coneixement és evident, però, no és més una funció del Jutjat de fer-li manifestar aquesta obligatorietat en l'Acta o en la compareixença, vista o ratificació?.

En aquest sentit de considerar que l'obligació la té el Jutjat a assegurar-se que el perit estigui al corrent de la seva responsabilitat podríem també interpretar-la en analitzar el punt 3 de l'article 340 quan es refereix al dictamen encomanat una institució i les persones encarregades de la qual del mateix se'ls exigirà el "jurament o promesa previst en l'apartat segon de l'article 335". Certament, la qual cosa s'exigeix al perit, ja sigui de part o de designació judicial és aquest jurament o promesa – com sempre s'ha exigit a tots els perits en la Llei Rituària- i en aquest punt el legislador ens dóna novament la pista: és el Jutjat qui ha de vetllar per aquest compliment, ja sigui en l'acceptació i jurament del càrrec, ja sigui en la compareixença, ja sigui en el moment de ratificació, vista oral, etc.

El perit en general, no cal que estem parlant tan sols del pèrit Cal·lígraf, no té perquè ser jurista (els perits que acrediten al principi del dictamen que són juristes –es dóna per entès que conèixer perfectament aquests detalls jurídics- però hi ha molts que no procedeixen del món del dret), fins i tot de professions molt allunyades d'aquest àmbit, especialment els pèrits químics, biòlegs, enginyers, etc. però no per això han de ser exclosos com a perits, doncs perit és essencialment un expert o científic que conclou argumentant i opinant sobre una matèria d'acord amb el seu lleial saber i entendre. És el Jutjat qui ha de preocupar-se que el perit accepti i juri o prometi el càrrec en les degudes garanties i coneixement de responsabilitats.

La Ley obliga a la manifestación del perito pero no tiene que ser forzosamente en el redactado del Informe. En el redactado del informe tampoco se acostumbra a poner que el perito jura o promete decir la verdad, hasta ahora la fórmula de costumbre era: “según su leal saber y entender” (como defensa del propio perito). Así pues, a nuestro entender, la Ley no obliga expresamente a incluirlo en el dictamen, solo a que el Juzgado se asegure de que el perito (muchos de ellos no tienen ningún conocimiento jurídico) queden informados y actúen de acuerdo con la Ley.

Nuestra opinión, que coincide con la de muchos otros juristas, es la de que el derecho procesal es un medio para llegar a la Justicia, su fin último, y no para entorpecerla con tecnicismos de ingeniería jurídica; si bien, el postmodernismo, aún con sus cosas positivas (determinados aspectos de la sociedad de la información y de la aldea global) nos trae también sorpresas propias de una sociedad dirigida a la imagen, en esta superficialidad podría ganar en determinados círculos ese tipo de posturas de interpretación procesalista, en todo caso, siempre depende del Juzgador, pero algunos jueces recién salidos de la Escuela Judicial son lógicamente más influenciados a esas modas, la cual fue inducida por Gabinetes Jurídicos -se supone para que les valiera el dictamen en la expectativa de la eventual posibilidad que no fuera necesario citar al perito en la vista y para suplir posibles defectos de forma en la presentación de dicho dictamen que pudiera haber quedado incompleto al no haber ocasión de citar al perito a la ratificación- (a veces por una simple cuestión de honorarios), pero en su contrapartida es algo que también pueden aprovechar otros para intentar impugnar un dictamen aportado por la contraria sin que conste que el Juzgado se ha preocupado de asegurarse la constancia de dicha manifestación en el momento de emisión.

Tal como les comentábamos a mis alumnos en clase, el valor del perito está en su ciencia o técnica no en los conocimientos jurídicos de que disponga, pero en esta época donde las apariencias son tan o más importantes que el contenido, el perito tiene que ir formándose en derecho para no solamente aportar la prueba y defenderla sino también para “actuar” con los protocolos jurídico-procesales, pero de aquí a que tenga que convertirse en medio abogado o procurador para que no le pudieran impugnar un dictamen por defecto de forma procesal y no por conocimientos y experiencia demostrada, pensamos que no sería bueno para la Justicia. A pesar de todo ello y en vista de que la práctica se está haciendo necesario formar jurídicamente al perito, es asignatura obligatoria en el postgrado de Perito Calígrafo Judicial de la UAB, y aún en desacuerdo, pero estamos también recomendando incluir la frase del polémico artículo en los informes.

La Llei obliga a la manifestació del perit però no ha de ser forçosament en el redactat de l'Informe. En el redactat de l'informe tampoc s'acostuma a posar que el perit jura o promet dir la veritat, fins ara la fórmula de costum era: “segons el seu lleial saber i entendre” (com a defensa del propi perit). Així doncs, al nostre entendre, la Llei no obliga expressament a incloure-ho en el dictamen, solament al fet que el Jutjat s'asseguri que el perit quedi informat i actuï d'acord amb la Llei.

La nostra opinió, que coincideix amb la de molts altres juristes, és la que el dret processal és un mitjà per arribar a la Justícia, la seva fi última, i no per entorpir-la amb tecnicismes d'enginyeria jurídica; si bé, el postmodernisme, encara amb les seves coses positives (determinats aspectes de la societat de la informació) ens porta també sorpreses pròpies d'una societat dirigida a la imatge, en aquesta superficialitat podria guanyar en determinats cercles aquest tipus de postures d'interpretació procesalista, en tot cas, sempre depèn de qui té que jutjar, però alguns jutges recentment sortits de l'Escola Judicial són lògicament més influenciats a aquestes modes, la qual va ser induïda per Gabinetes Jurídics -se suposa perquè els valgués el dictamen en l'expectativa de l'eventual possibilitat que no fos necessari citar al perit en la vista i per suplir possibles defectes de forma en la presentació d'aquest dictamen que pogués haver quedat incomplet al no haver-hi ocasió de citar al perit a la ratificació- (de vegades per una simple qüestió d'honoraris), però en la seva contrapartida és alguna cosa que també poden aprofitar uns altres per intentar impugnar un dictamen aportat per la contrària sense que consti que el Jutjat s'ha preocupat d'assegurar-se la constància d'aquesta manifestació en el moment d'emissió.

Tal com els comentàvem als nostres alumnes en classe, el valor del perit està en la seva ciència o tècnica no en els coneixements jurídics que disposi, però en aquesta època on les aparences són tan o més importants que el contingut, el perit ha d'anar formant-se en dret per no solament aportar la prova i defensar-la sinó també per “actuar” amb els protocols jurídic-processals, però d'aquí a que hagi de convertir-se en un quasi advocat o procurador perquè no li puguin impugnar un dictamen per defecte de forma processal i no per coneixements i experiència demostrada, creiem que no seria bo per a la Justícia. Malgrat tot això i en vista de que la pràctica s'està fent necessari formar jurídicament al perit, és assignatura obligatòria en el postgrau de Perit Calígraf Judicial de la UAB, i encara que estem en desacord amb aquesta nova moda, però no per això deixem de recomanar incloure la frase del polèmic article en els informes, millor que sobri que no que falti.

Ejemplo de una de las contestaciones de un Magistrado Decano de 1ª Instancia (Ilmo. Sr. Don José Naval, que fue Decano de los Juzgados de Badalona) que es representativa de una parte importante de magistrados-jueces en su consideración a la respuesta a este polémico planteamiento:

Yo creo que no hay ninguna duda, al menos es la primera vez que se me plantea,

La emisión del dictamen, se hace ante el Juzgado, en el acto del juicio oral, lo anterior es tan solo la aportación del informe del perito, informe que es su dictamen, pero que no se valora hasta que ha sido ratificado y aclarado en el acto del juicio oral. (Hay la excepción de que, si la otra parte no impugna el informe, se le puede dar plena validez).

El hacer constar en el informe la formula del art. 335.2 es una costumbre, pero no tiene mas valor que el indicativo, (salvo la excepción dicha, y en mi opinión el que no conste, en ese caso, no priva de valor al informe), ya que es en el acto del juicio oral cuando se toma el juramento o promesa, y la manifestación de que ha actuado y, en su caso, actuará.

El actuado se refiere a lo que ya ha hecho.

El actuará, se refiere a las aclaraciones o ampliaciones que se le soliciten.

No cuesta nada ponerlo, y como te he dicho ya es una costumbre, ignoro si en algún lugar algún Juez lo pide expresamente, no me consta.

En cuanto a los peritos designados por el Juzgado, vale lo anterior, pero además, lo pueden hacer constar, pero la formula, ya la han hecho al tomar posesión del cargo, cuando lo aceptan y prestan el juramento, o promesa, ante el Juzgado.”

En fin, como habrán podido apreciar, esta moda, ciertamente se ha convertido en costumbre de adaptación a un formalismo protector del perito, debido a que los jueces no se ponen de acuerdo, para unos esa innovadora costumbre les va bien en cuanto a suplir posibles deficiencias en la comparecencia y al oportunismo de algún abogado avisado que aproveche la oportunidad para solicitar que no se acepte la pericial como tal y en todo caso pudiera considerarse simplemente como testifical, pero son muchos otros los que consideran igual que nosotros que si bien es recomendable ponerlo en el dictamen debido a la moda ya iniciada, no por ello quiere decir que la LEC obligue precisamente a que el perito lo manifieste precisamente en el contenido escrito de su dictamen.

Exemple d'una de les contestacions d'un Magistrat Degà de 1ª Instància (Il·lm. senyor Josep Naval, que va ser Degà dels Jutjats de Badalona) que és representativa d'una part important de magistrats-jutges en la consideració a la resposta a aquest polèmic plantejament:

”Jo crec que no hi ha cap dubte, almenys és la primera vegada que se'm planteja,

L'emissió del dictamen, es fa davant el Jutjat, en l'acte del judici oral, l'anterior és tan sol l'aportació de l'informe del perit, informe que és el seu dictamen, però que no es valora fins que ha estat ratificat i aclarit en l'acte del judici oral. (Hi ha l'excepció que, si l'altra part no impugna l'informe, se li pot donar plena validesa).

El fer constar en l'informe la formula de l'art. 335.2 és un costum, però no té mes valor que l'indicatiu, (excepte l'excepció aquesta, i al meu entendre el que no consti, en aquest cas, no priva de valor a l'informe), ja que és en l'acte del judici oral quan es pren el jurament o promesa, i la manifestació que ha actuat i, si escau, actuarà.

L'actuat es refereix al que ja ha fet.

L'actuarà, es refereix als aclariments o ampliacions que se li sol·licitin.

No costa res posar-ho, i com t'he dit ja és un costum, ignoro si en algun lloc algun Jutge ho demana expressament, no em consta.

Quant als perits designats pel Jutjat, val l'anterior, però a més, ho poden fer constar, però la formula, ja l'han fet en prendre possessió del càrrec, quan ho accepten i presten el jurament, o promesa, davant el Jutjat.”

En fi, com hauran pogut apreciar, aquesta moda, certament s'ha convertit en costum d'adaptació a un formalisme protector del perit, a causa que els jutges no es posen d'acord, per a uns, aquest innovador costum els va bé per a suplir possibles deficiències en la compareixença i a l'oportunisme d'algun advocat espavilat que aprofiti l'oportunitat per sol·licitar que no s'accepti la pericial com a tal i en tot cas pogués considerar-se simplement com a testifical, però són un bon nombre els que consideren igual que nosaltres que si bé és recomanable posar-ho en el dictamen a causa de la moda ja iniciada, no per això vol dir que la LEC obligui precisament al fet que el perit ho manifesti precisament en el contingut escrit del seu dictamen.

BIBLIOGRAFÍA:

ICG N° 14 Especial Sant Jordi

Puente, M^a Luz y Viñals, Francisco (2010): *Grafología y Ciencia*, Ed. UOC

Viñals, Francisco y Puente, M^a Luz, en Delgado, Bandres, Lucena (Coord) (2011): *Patología y Biología Forense, Tratado de Medicina Legal y Ciencias Forenses. Tomo 3, Capítulos 171 y 172, correspondientes a Grafología Judicial, Pericia Caligráfica y Documentoscopia*. Ed. Bosch.

Viñals, Francisco y Puente, M^a Luz (2009): *Grafología Criminal*, Ed. Herder

Viñals, Francisco y Puente, M^a Luz (2006, 1ª reimpressió, 2001): *Pericia Caligráfica Judicial, Práctica, casos y modelos*, Barcelona, Ed. Herder

Viñals, Francisco y Puente, M^a Luz (2006): *Diccionario Jurídico-Pericial del Documento Escrito*, Barcelona, Ed. Herder

Viñals, Francisco y Puente, M^a Luz (2003): *Análisis de Escritos y Documentos en los Servicios Secretos*, Barcelona, Ed. Herder